

ROMA DÖNEMİ MİMARİSİ HAKKINDAKİ ANTİK KAYNAKLAR

Bu derste genel olarak MÖ 10. yüzyıldan başlayan Roma Palatin Tepesi ve Forum düzlüğündeki köyvari yerleşimden Erken Demir Devri (MÖ 10. yy- ca. MÖ 620); Etrüsk Krallık Dönemi (MÖ ca. 620 - 509), Cumhuriyet Dönemi (Erken Cumhuriyet: MÖ 509-367, Orta Cumhuriyet: MÖ 367-201 ve Geç Cumhuriyet: MÖ 201-31), İmparatorluk Dönemi (MÖ 31-MS 395) olmak üzere Roma Kronolojisi Eski Yunan kronolojisi ile karşılaştırmalı olarak anlatılacaktır. Özellikle coğrafi olarak Roma Devleti ve ardından Roma İmparatorluğu'nun yüzyıllara göre gelişim haritası incelenecektir. Mimaride asıl gelişimin yaşandığı Roma İmparatorluk Dönemi İmparatorları ve hüküm sürdükleri yıllar bağlı oldukları sülalelere göre ele alınacaktır. Ayrıca Orta Cumhuriyet Dönemi'nin sonlarına doğru (MÖ 240) Sicilya'nın eyalet olarak Roma'ya bağlanması ile başlayan genişleme süreci kronolojik olarak ele alınacak ve eyaletler liste halinde verilmiştir. Bu bağlamda özellikle 1- Asia (MÖ 133/129); 2- Kilikia (MÖ 80/79); 3- Pontus ve Bithynia (MÖ 63); 4- Cyprus=Kıbrıs (MÖ 58); 5- Galatia (MÖ 25); 6- Kappadokia (MS 17); 7-Lykia ve Pamphylia (MS 43) ve 8- Syria (MÖ 74-64) eyaletleri vurgulanacaktır.

Antik Kaynaklar:

Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap* (Lat. *de architectura libri decem*)

Pausanias, *Yunanistan'ın Tasviri* (Eski Yun. *Hellados Periegesis*; Alm. *Beschreibung Griechenlands*).

Antik Dönem yapı sanatının tarihi öncelikle, günümüze ulaşan mimari kalıntıların tarihidir. Mimariye ilişkin birçok eserin günümüze kadar ulaşmamış oluşu, antik dönem mimarisi hakkında bilgilerimizi sınırlı kılar. Antik Dönem sonrası yazılı kaynaklardan günümüze ulaşan İmparator Augustus Dönemi'nde (MÖ 27-MS 14) yaşamış olan Romalı Mimar ve Mühendis Vitruvius'un "*Mimarlık Üzerine On Kitap*" (Lat. *de architectura libri decem*) adlı eseri, bir zamanlar antik dönem uzmanlarının uzmanlıkları hakkındaki bilgileri günümüze ulaştırması açısından büyük önem taşır. Yine antik dönemde yazılmış seyahatnamelerin ve önemli kutsal alanlar ile antik kentlerin mimari tasvirlerinin büyük

oranda kaybolmuş ve günümüze ulaşmamış oluşu birçok önemli bilginin kaybolan varlığından bizi haberdar eder. Ancak buna karşılık Antoninler Dönemi'nde yaşamış Yunan Pausanias'ın aynı şekilde yine 10 kitaba ayrılmış olan Yunanistan'ın Tasvirini içeren (*Eski Yun. Hellados Periegesis*; Alm. Beschreibung Griechenlands) eseri elimize ulaşan önemli tekil eserlerden birini oluşturur. Hem antik dönemin pratik uygulamalarını (özellikle Roma yapı sanatında, Vitruvius) hem de sanat tarihi açısından (Pausanias) gerekli bilgileri söz konusu her iki esere borçluyuz.

Bu konuda diğer bir önemli kaynağı yapı yazıtları, çoğunlukla yapıyı yaptıran kişilerin ithaf yazıtları oluşturur. Yapının yapımına ilişkin bloklar üzerine yazılmış fatura kayıtları, genellikle Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen sikkeler üzerindeki mimari tasvirler ve hatta bazen diğer objeler üzerinde tasvir edilmiş olan yapılar bu kaynaklar arasında yer alır. Tekil örnek olarak antik Roma kenti için birçok parça halinde ele geçen ve İmparator Septimius Severus (MS 203-211) Dönemi'ne tarihlenen mermerden yapılmış bir kent planı (*forma urbis romae*) önemli bir kaynağı oluşturur. Söz konusu mermer plan, Roma kentindeki birçok büyük yapının temel planlarını yapıların adları ile birlikte bize ulaştırır.

KLA 421 ROMA İMPARATORLUK MİMARİSİ
Prof. Dr. Musa KADIOĞLU